

Маринів Наталія Анатоліївна,
к.ю.н., асистент кафедри фінансового права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1 вересня 2017 року набула повної міжнародно-правової чинності Угода про асоціацію між Україною з однією сторони та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони, яка направлена на зміцнення зв'язків між Україною і Європейським союзом (ЄС) [1, 2] Багато норм Угоди були застосовані іще з моменту її підписання у 2014 року, але повний вступ її в дію покликаний забезпечити більш тісну співпрацю між сторонами в таких сферах як зовнішня політика, торгівля, правосуддя, освіта, наука, технології тощо .

Підписавши договір про асоціацію, Україна чітко заявила про свій зовнішній вектор економічного і соціального розвитку та взяла на себе низку додаткових зобов'язань щодо гармонізації вітчизняного законодавства з європейським.

Серед них - главою 13 розділу V Угоди було передбачено поступове зближення бухгалтерського обліку і звітності до міжнародних стандартів та інтеграція із законодавством Європейського союзу, зокрема, приведення нашого національного законодавства з бухгалтерського обліку у відповідність до Четвертої Директиви 78/660 Європейської Економічної Спільноти (ЄЕС). Ця директива була прийнята Радою ЄЕС 25 липня 1978 року і встановлювала єдині підходи та правила до складання звітності і відображення фактів діяльності підприємств. 26 червня 2013 року Європейським Парламентом та Радою ЄС була прийнята Директива 2013/34/ЄС «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній» [3], яка, практично скасувавши Директиву 78/660, встановлює нові умови складання, подання і оприлюднення

фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності, а також новий порядок визнання та оцінки певних видів активів та зобов'язань, доходів та витрат. Потреба в ухваленні Директиви № 2013/34/ЄС була викликана тим, що не всі підприємства держав-членів ЄС перейшли на положення Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), оскільки у багатьох країнах існують національні бухгалтерські стандарти. Разом з тим, потреба в застосуванні єдиних правил для підготовки фінансової звітності все більше зростає.

Для забезпечення імплементації Директиви ЄС № 2013/34/ЄС та приведення бухгалтерського обліку в Україні до стандартів ЄС 5 жовтня 2017 року і був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» № 2164-VIII, який набирає чинності з 1 січня 2018 року, за винятком окремих норм щодо оприлюднення фінансової звітності, які набирають чинності з 1 січня 2019 року (далі – Закон) [4]. Цей Закон було включено Кабінетом Міністрів до переліку законопроектів у сфері європейської інтеграції Україні, прийняття яких забезпечить належне виконання Україною Угоди про асоціацію з ЄС. Зокрема, Законом передбачено включення частини засадничих положень нової Директиви 2013/34/ЄС до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У подальшому виконання вимог Директиви 2013/34/ЄС планується забезпечувати поступово шляхом розробки, прийняття та впровадження нормативно-правових актів. Як зазначила Н.П.Южаніна, прийняття й набрання чинності цим законом є черговим кроком до створення сприятливого бізнес-клімату в Україні, оскільки наблизить діяльність українських підприємств до світових стандартів у сфері ведення бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності [5].

Серед законодавчих новацій можна відмітити, зокрема, наступні. Так, було оновлено класифікацію підприємств за розміром. Тепер вони будуть поділятися на мікропідприємства, малі, середні та великі. В основу такого поділу покладено відповідність щонайменше двом із таких критеріїв як балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) чи середня кількість працівників. При цьому для визначення вартості та доходу засто-

совується іноземна валюта – євро, що, на нашу думку, суперечить нормам статті 99 Конституції України, відповідно до якої грошовою одиницею України є гривня. Було б доречним використовувати посилення на еквівалент в іноземній валюті відповідної суми, вираженої у гривні. Законом також вводяться такі нові терміни як «підприємства, що становлять суспільний інтерес», «таксономія фінансової звітності», «чистий дохід від реалізації продукції» та інші. Зокрема, до підприємств, що становлять суспільний інтерес віднесено підприємства - емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств. Такі підприємства зобов'язані, крім іншого, наприклад, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством, утворити бухгалтерську службу на чолі з головним бухгалтером, серед вимог до якого в обов'язковому порядку наявність повної вищої економічної освіти, стажу роботи у сфері фінансів, бухгалтерського обліку та оподаткування не менше трьох років, відсутність непогашеної або незнятої судимості за вчинення злочину проти власності та у сфері господарської діяльності. Також Законом спрощено вимоги до первинних документів. Відтепер неістотні недоліки в документах, що містять відомості про господарську операцію, не є підставою для невизнання господарської операції, за умови, що такі недоліки не перешкоджають можливості ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції, та містять відомості про дату складання документа, назву підприємства, від імені якого складено документ, зміст та обсяг господарської операції тощо. А права і обов'язки сторін, які виникають за результатами здійснення господарської операції, оформленої первинним документом відповідно до вимог цього Закону, не будуть залежати від факту відображення її в реєстрах та на рахунках бухгалтерського обліку. Дана норма має важливе значення для суб'єктів

господарювання, так як фактично перекреслює багаторічну «практику» контролюючих органів, зокрема, органів фіскальної служби, щодо невизнання господарських операцій через незначні помилки в оформленні первинних документів. Змінами передбачається обов'язок утворення бухгалтерської служби підприємствами, що становлять суспільний інтерес, та складати фінансову звітність на підставі таксономії, тобто виходячи зі складу статей та показників фінансової звітності, які підлягають оприлюдненню.

Разом з тим, низка положень Закону не відповідає конституційним принципам верховенства права, визначенню України правовою державою (статті 1 та 8 Конституції України). Так, критерії віднесення підприємств до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств, передбачені цим законом, суперечать критеріям, визначеним статтею 55 Господарського кодексу України. Не приведення цих двох норм до єдиного розуміння буде становити проблеми в правозастосуванні та дасть підстави для довільних тлумачень законодавчих норм, що ускладнить їх правильне застосування, а також створить можливе підґрунтя для порушення прав учасників правовідносин. У документі можна побачити й іншу низку неузгоджених між собою та з іншими нормативними актами моментів.

Однак, в цілому прийняття Закону відповідає інтеграційному процесу України та приведенню норм законодавства у відповідність із законодавством Європейського Союзу, зокрема із положеннями Директиви ЄС № 2013/34/ЄС.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631 (дата звернення: 04.12.2017).

2. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною з однією стороною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони» від 16.09.2014 р. №1678-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> (дата звернення: 04.12.2017).

3. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. (неофіційний переклад). URL: <http://www.apu.com.ua/event/771> (дата звернення: 04.12.2017).

4. «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень»: Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2164-192/> (дата звернення: 04.12.2017).

5. Южаніна Н. П. Президент підписав закон про вдосконалення бухгалтерського обліку. URL: <http://yuzhanina.in.ua/novini/item/201-prezydent-pidpysav-zakon-pro-vdoskonalennia-bukhhaltersko-ho-obliku.html> (дата звернення: 04.12.2017).